

УДК 336.008.8

Дорош В.Ю., к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

<https://orcid.org/0000-0002-4111-9337>

viktoriia_dorosh@lutsk-ntu.com.ua

Viktoriia Dorosh,

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

Lutsk National Technical University

Жилиук І.С., здобувач

Луцький національний технічний університет

<https://orcid.org/0009-0004-7489-5481>

ivan.zhyliuk@gmail.com

Zhyliuk Ivan, education seeker

Lutsk National Technical University

ГЕНЕЗИС НАУКОВОЇ ДУМКИ ЩОДО ПОНЯТТЯ «ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ»

Стаття присвячена розвитку концепції “фінансового механізму”, посилаючись на різні економічні дискусії. У праці простежується виникнення ключової концепції становлення фінансового механізму як категорії, виокремлюються цілі дослідження та презентуються його результати.

Основна мета дослідження – розпізнавання історичної еволюції терміну «фінансовий механізм» у науковій спільноті та розумінні його складових. Використовуються загальнонаукові підходи та методи, що базуються на сучасних наукових принципах економіки, такі як аналіз, синтез, порівняльний та логічний методи. Результати досліджень визначають походження терміну “фінансовий механізм” у ранніх економічних концепціях, пов’язаних з механікою, а також філософських шкіл XVI–XVIII століть. Дослідження також виявляє вплив фінансових механізмів на економічну стабільність та загальне благополуччя суспільства, показуючи їхню ключову роль у подоланні економічних криз та сприянні сталому зростанню. Висновки статті підкреслюють необхідність адаптивних та стійких фінансових механізмів для керування складністю сучасних економічних викликів.

Розуміння історичної траєкторії цієї концепції надає цінні уявлення для керівників та економістів у зусиллях досягнення сталого та інклюзивного економічного розвитку. Загалом, стаття ставить перед собою завдання розкрити вічну еволюцію концепції «фінансового механізму», що відображає

важливу взаємодію між економічною теорією та практикою та допомагає управляти складністю сучасних фінансових реалій.

Ключові слова: фінансовий механізм, механізм, поняття, історія, система, чинники, підходи, процес.

GENESIS SCIENTIFIC THOUGHT ON THE CONCEPT OF «FINANCIAL MECHANISM»

The article is dedicated to the evolution of the «financial mechanism» concept, drawing from various economic discussions that underpin the comprehension of intricate monetary systems. It investigates the emergence of this pivotal concept, sets research objectives, elucidates methodologies, and presents research outcomes.

It defines the primary goal in recognizing the historical evolution of the term “financial mechanism” within the scholarly community and understanding its components. It utilizes interdisciplinary scientific approaches and methods based on contemporary economic principles such as analysis, synthesis, comparative, and logical methods. The research findings trace the origin of the term “financial mechanism” back to early economic concepts related to mechanics and philosophical schools of the 16th–18th centuries.

The concept of a “financial mechanism” has evolved significantly over time, serving as a cornerstone in understanding complex monetary systems. Delving into its historical trajectory reveals its emergence, components, and implications, fostering a deeper comprehension within the scholarly community. This exploration isn't confined to defining the term but extends to identifying its historical evolution and intricate components. Employing interdisciplinary scientific approaches rooted in contemporary economic principles, the research encompasses analysis, synthesis, comparative methodologies, and logical reasoning. Tracing the term's origin unveils its roots intertwined with early economic concepts, stemming from mechanics and philosophical ideologies prevalent during the 16th–18th centuries. Understanding these foundational elements elucidates the term's evolution, unveiling its transformative journey through economic discourse. Furthermore, the article underscores the profound impact of financial mechanisms on economic stability and societal well-being. It highlights their pivotal role in navigating economic crises and fostering sustainable growth. This analysis demonstrates how resilient financial mechanisms serve as pillars for enduring stability and advancement.

The implications extend beyond theoretical discourse; they resonate within the practical realm of economic policy-making and strategy formulation. The article's conclusions emphasize the indispensability of adaptive and resilient financial mechanisms in navigating the complexities of modern economic challenges. They serve as beacons guiding leaders and economists towards sustainable and inclusive economic development. In essence, this article aims to illuminate the perpetual evolution of the “financial mechanism” concept. It serves

as a testament to the symbiotic relationship between economic theory and practical application, offering invaluable insights to navigate contemporary financial landscapes. This holistic understanding provides a roadmap for devising strategies that promote economic resilience and inclusivity. It encapsulates the synergy between historical evolution and present-day exigencies, bridging the gap between theoretical constructs and pragmatic solutions.

Additionally, it highlights the influence of financial mechanisms on economic stability and societal well-being, showcasing their crucial role in overcoming economic crises and fostering sustainable growth. The article's conclusions emphasize the necessity for adaptive and resilient financial mechanisms to navigate the complexity of modern economic challenges. Understanding the historical trajectory of this concept provides valuable insights for leaders and economists striving for sustainable and inclusive economic development.

Overall, the article aims to uncover the perpetual evolution of the "financial mechanism" concept, reflecting the essential interaction between economic theory and practice while aiding in managing the intricacies of contemporary financial realities.

Keywords: financial mechanism, mechanism, concept, history, system, factors, approaches, process.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Концепція "фінансового механізму" пережила еволюцію через різноманітні економічні дискусії, які стали фундаментом для розуміння складного функціонування грошових систем. Стаття досліджує зародження наукових концепцій, пов'язаних із ключовим поняттям – «фінансовий механізм».

Відстежено його виникнення, формулювання цілей дослідження, роз'яснення використаних методологій та представлення результатів наукових пошуків з відповідними висновками. Інтелектуальне народження цієї концепції та докладне дослідження її історичних засад є метою статті, що дозволить створити комплексне уявлення, пропонуючи висновки про багатогранні виміри, що визначають це ключове поняття. Для дослідження було використано загальнонаукові прийоми досліджень та специфічні методи, що ґрунтуються на сучасних наукових засадах економічної науки. А саме: аналізу та синтезу – для виокремлення специфічних ознак сутності

понять «механізм» та «фінансовий механізм»; порівняльний метод – для порівняння підходів та визначення основних ознак понять «механізм» та «фінансовий механізм»; логічний метод та метод узагальнень – для надання відповідних висновків та авторського тлумачення сутності поняття «фінансовий механізм».

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано вирішення проблеми. Фінансовий механізм, його суть, архітектуру у своїх працях досліджує багато українських науковців. Поміж них можна виділити таких як: Дорош В. Ю (*Дорош, 2010*), І. О. Петренко, В. М. Гончаренко (*Петренко, Гончаренко, 2015*), М. П. Бурковський, О. Л. Романова (*Бурковський, Романова, 2019*), Л. О. Ковальчук, О. І. Сидоренко (Ковальчук, Сидоренко, 2016), С. В. Мочерний (*Мочерний та ін, 2000*), В. М. Петров, О. Г. Ковальчук (Петров, Ковальчук, 2019) та ін. Разом з тим, незважаючи на значний науковий доробок, у якому представлено неоднозначні підходи щодо теоретичного змісту фінансового механізму, перед дослідниками постає питання його розробки у поствоєнній відбудові України.

Цілі статті. Основна мета полягає в розпізнаванні історичної еволюції терміну “фінансовий механізм” у науковій спільноті. Крім того, це дослідження спрямоване на виявлення різноманітних точок зору та розуміння фундаментальних складових. Також маємо на меті дослідити роль фінансового механізму та його вплив на різні економічні системи і суспільні структури.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Походження терміну «фінансовий механізм» (від грецького слова “машина”) можна віднести до ранніх засад економічної думки, де спочатку воно означало структурний апарат, що регулює фінансові операції. Його було використано у економічних концепціях у 60-х роках минулого століття, взяте з механіки, де “механізм” описував “сукупність взаємопов’язаних та взаємодіючих елементів, що дозволяють фізичному об’єкту

здійснювати необхідні рухи та переміщення у просторі, іншими словами – рухатися”. Походження використання терміну “механізм” належить філософії та науковим течіям XVI–XVIII століть, об’єднаним у філософську школу, відому як “механізм”. «Філософи, такі як Анаксімен, Геракліт, М. Клайн, Фалес та інші, прихилилися до механістичної концепції світу, заснованої на раціональних законах устрою Всесвіту ще з часів давньої Греції. З часом ця концепція розвивалася, охоплюючи багатогранні компоненти, такі як монетарна політика, фінансові стратегії, банківські системи та глобальні фінансові архітектури» (Петренко, Гончаренко, 2000). Низка економічних шкіл вбачають різні перспективи ідеального фінансового механізму, розпочинаючи від лайв-файр-капіталістичних підходів до регульованих і інтервенціоністських моделей. Поточна еволюція концепції фінансового механізму віддзеркалює не лише теоретичні адаптації, але й взаємодію між економічними базами та розвитком світових фінансів. Позаяк фінансові системи еволюціонують, дослідження фінансових механізмів стає все більш затребуваним, особливо в контексті сучасних викликів.

Технологічні досягнення, зокрема зростання фінансових технологій, штучного інтелекту та аналітики великих даних, відкрили нову епоху для фінансових механізмів. «Вони пропонують безпрецедентні можливості для підвищення ефективності, доступності та інклюзивності фінансових систем. Тим не менш, вони також становлять такі виклики, як конфіденційність даних, кібербезпека та цифровий розрив, що вимагає ретельного розгляду в контексті фінансових механізмів» (В. М. Петров, О. Г. Ковальчук, 2019).

Формування наукової думки щодо фінансових механізмів є динамічним процесом, що утворюється поточними доробками у цій царині, реальними дослідженнями та появою нових економічних явищ, які можуть функціонувати лише за допомогою фінансового механізму.

За своєю природою еволюція наукової думки про фінансові механізми – це не лише академічний здобуток, але й базис для

сучасної політичної, економічної еліти та інших зацікавлених, які формують сучасні фінанси. Еволюційні процеси у цій сфері сприяють розвитку адаптивних, стійких і інклюзивних фінансових механізмів, які сприятимуть економічному зростанню, суспільному благополуччю в умовах глобалізації.

«Усвідомлюючи, що доступ до фінансових послуг є фундаментальним для економічного розширення прав і можливостей, дискусії щодо фінансових механізмів тепер включають стратегії для подолання розривів у доступі, особливо у неспроможних громадах» (Н. О. Степаненко, А. В. Іванов, 2017). Інновації, такі як мікрофінансування, мобільне банківське обслуговування та спільнотні фінансові ініціативи, сприяють реформуванню фінансових механізмів, щоб вони були більш інклюзивними та доступними.

«Більше того, геополітичні зміни і глобальна економічна динаміка відіграють ключову роль у впливі на фінансові механізми. Торговельна політика, геополітичні напруження та економічні альянси впливають на функціонування фінансових систем. Реагування на ці зміни часто вимагає рекалібрації фінансових механізмів, щоб керувати невизначеністю, зменшувати ризики та сприяти стабільності» (М. П. Бурковський, О. Л. Романова, 2019).

Піднесення поведінкової економіки додало ще один шар розуміння фінансових механізмів. Це міждисциплінарне поле досліджує, як психологічні фактори впливають на економічні рішення, проливши світло на те, як поведінку індивідів і ринків. Вбудовування поведінкових уявлень у фінансові механізми допомагає розробляти політику, яка більш відповідає поведінки людей, тим самим підвищуючи їх ефективність.

«Протікаючі дебати щодо нерівності доходів та розподілу багатства також призвели до переоцінки фінансових механізмів. У дискусіях все більше уваги приділяється тому, щоб фінансові системи не тільки створювали багатство, а й справедливо розподіляли його» (Л. О. Ковальчук, О. І. Сидоренко, 2016). Зауважимо, що політика, направлена на нівелювання

диспропорцій і підвищення соціальної мобільності, тепер є важливим елементом в дослідженні фінансових механізмів.

Висновки. Еволюція наукової думки щодо «фінансового механізму» роз'яснює його складність і необхідність в сучасних економіках. Ці розбіжні погляди підкреслюють невід'ємні компроміси між стабільністю та зростанням, регулюванням та інноваціями, що дає нюанси у розумінні цієї фундаментальної концепції. Взаємодія між теорією та практичними наслідками підкреслює необхідність адаптивних, стійких та інклюзивних фінансових механізмів для пересування складності сучасних економічних викликів.

У підсумку, генез наукової думки про «фінансовий механізм» виділяє розповідь про вічну еволюцію, що відображає динамічну взаємодію між економічною теорією і реальними додатками. Розуміння її історичної траєкторії надає політикам та економістам цінні уявлення, щоб керувати складністю сучасних фінансових ландшафтів, прагнучи до сталого та інклюзивного економічного розвитку.

Підсумовуючи, зазначимо, що важко виокремити певне стале значення, адже під тиском теорії та практики, воно постійно трансформується та адаптується до нових реалій функціонування. Перед нами стоїть завдання сформувати підґрунття для функціонування стійких та інклюзивних фінансових механізмів для вирішення економічних викликів сьогодення. Дослідження історичної траєкторії формування дефініції «фінансовий механізм» для нинішніх політиків та економістів у плані досягнення сталого та інклюзивного економічного розвитку країни.

Список бібліографічного опису:

1. Дорош В. Ю. Фінансовий механізм регулювання міжбюджетних відносин в Україні : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд.екон. наук : спец. 08.00.08; Львів. нац. ун-т ім. І.Франка. Львів: 2010. 20 с.

2. Маркетингові стратегії у сучасному бізнесі / І. О. Петренко, В. М. Гончаренко. - Львів: Новий Світ-2000, 2015. - 240 с.

3. Інноваційний розвиток в умовах технологічних змін / М. П. Бурковський, О. Л. Романова. - Київ: Видавництво "Університет", 2019. - 312

Економічні науки : збірник наукових праць Луцького національного технічного університету. Серія "Регіональна економіка". Випуск 20 (79). Редкол.: відп. ред. д.е.н., професор Л.Л. Ковальська. Луцьк : ВІП ЛНТУ, 2023. 252 с.

с.

4. Стратегічне управління в умовах нестабільності ринків / Л. О. Ковальчук, О. І. Сидоренко. - Київ: Видавництво "Альтернативи", 2016. - 280 с.

5. Економічна енциклопедія. У 3 Т. [відповід. ред. С. В. Мочерний та ін.] – К.: Видавничий центр «Академія»; Тернопіль: Академія народного господарства, 2000. – Т.1. – 805 с.

6. Інвестиційна політика держави: тенденції та перспективи / В. М. Петров, О. Г. Ковальчук. - Львів: Світ, 2019. - 192 с.

7. Теорія та практика фінансового аналізу підприємств / Н. О. Степаненко, А. В. Іванов. - Дніпро: Видавництво "Наукова думка", 2017. - 336 с.

8. Економіка та управління ресурсами підприємства / О. І. Чернишов, В. О. Гончаров. - Київ: Видавництво "Професіонал", 2019. - 280 с.

References:

1. Dorosh V. Yu. Finansovy mekhanizm rehuliuвання mizhbiudzhethnykh vidnosyn v Ukraini : avtoref. dys. na zdobuttia naukovoho stupenia kand.ekon. nauk : spets. 08.00.08; Lviv. nats. un-t im. I.Franka. Lviv: 2010. 20 s.

2. Marketynhovi stratehii u suchasnomu biznesi / I. O. Petrenko, V. M. Honcharenko. - Lviv: Novyi Svit-2000, 2015. - 240 s.

3. Innovatsiyni rozvytok v umovakh tekhnolohichnykh zmin / M. P. Burkovskiy, O. L. Romanova. - Kyiv: Vydavnytstvo "Universytet", 2019. - 312 s.

4. Stratehichne upravlinnia v umovakh nestabilnosti rynkiv / L. O. Kovalchuk, O. I. Sydorenko. - Kyiv: Vydavnytstvo "Alternatyvy", 2016. - 280 s.

5. Ekonomichna entsyklopediia. U 3 T. [vidpovid. red. S. V. Mochernyi ta in.] – K.: Vydavnychiy tsentr «Akademii»; Ternopil: Akademiia narodnoho hospodarstva, 2000. – T.1. – 805 s.

6. Investytsiina polityka derzhavy: tendentsii ta perspektyvy / V. M. Petrov, O. H. Kovalchuk. - Lviv: Svit, 2019. - 192 s.

7. Teoriia ta praktyka finansovoho analizu pidpriemstv / N. O. Stepanenko, A. V. Ivanov. - Dnipro: Vydavnytstvo "Naukova dumka", 2017. - 336 s.

8. Ekonomika ta upravlinnia resursamy pidpriemstva / O. I. Chernyshov, V. O. Honcharov. - Kyiv: Vydavnytstvo "Profesional", 2019. - 280 s.